

GYMNÁZIUM JÁNA ADAMA RAYMANA PREŠOV

Svätopluk I.

(Dejepisná olympiáda – kategória A)

Čestné prehlásenie: Čestne prehlasujem, že som prácu vypracoval samostatne na základe svojich vedomostí a vedomostí získaných zo zdrojov uvedených v zozname bibliografických odkazov.

Anotácia:

Túto prácu sme napísali v rámci 15. ročníka Dejepisnej olympiády v kategórií A: panovník Veľkej Moravy – Svätopluk I. Cieľom našej práce je priblíženie Svätopluka I. ako osobnosti, proces jeho vlády a odraz v regionálnych dejinách resp. dopad na obyvateľstvo. Poukážeme si na jeho začiatky, kedy bol stále vládcom Moravy Rastislav, ale pomaly sa dostával k moci. Budeme rozoberať čas, kedy bol v zajatí a ako sa následne stal kráľom. Zameriame sa hlavne na to, ako si viedol v oblasti politiky, a na záver jeho koniec.

Kľúčové slová: Veľká Morava, knieža, kráľ, dynastia

OBSAH

Obsah

ÚVOD	5
1 ZAČIATKY	6
1.1 RASTISLAVOVA ZRADA.....	7
1.2 DOSIAHNUTIE MOCI.....	7
2 NA TRÓNE	8
2.1 KRÁĽOM.....	9
3 POLITIKA	12
4 SMRŤ A MIESTO POCHOVANIA	14
ZÁVER	15

ÚVOD

Územie Slovenska patrilo v dávnej dobe pod územie Veľkej Moravy. Názov „Veľká Morava“ použil okolo polovice 10. storočia byzantský cisár Konštantín VII. Rok jej vzniku sa datuje od roku 833 keď Mojmír I. obsadil Nitrianske kniežatstvo vyhodením kniežaťa Pribinu. Nastala tak Mojmírovská dynastia. Na území Veľkej Moravy žili Sloveni alebo aj inak Slovieni a boli to obyvatelia zo Slovenska a Moravy. Za celé obdobie Veľkej Moravy bolo na jej čele 7 panovníkov. Veľká Morava fungovala až do vlády Mojmíra II. Nevieme presný dátum jej rozpadu, ale vieme, že keď sa roku 907 odohrala bitka medzi Maďarmi a Moravanmi, Veľká Morava už neexistovala.

V tejto práci sa budeme venovať panovníkovi Svätoplukovi I., jeho životu, priebehu jeho vlády a budeme sa zaoberať otázkou, či je Svätopluk I. kráľ alebo knieža.

Verím, že Vás táto práca zaujme.

1 ZAČIATKY

Svätopluk I. bol tretím členom dynastie Mojmirovcov. Prvýkrát sa spomína vo Fuldských kronikách. Až do dnes sa považuje za najmocnejšieho a najvýznamnejšieho panovníka v dejinách Moravy a budovateľa Veľkomoravskej ríše. Bol zároveň aj silnou osobnosťou, čo sa týka európskej politickej scény. Svätopluk sa spomína v písomných prameňoch ako synovec Rastislava. Ten mu v 50. rokoch 9. storočia vydal Nitrianske kniežatstvo. Neskôr ho aj menoval svojim spoluvládcom. Počas jeho vlády došlo k vzostupu z hospodárskej a civilizačnej stránky, ktorý u bývalých panovníkov nebol videný. Došlo aj ku christianizácii obyvateľstva a prejavilo sa to hlavne vo výstavbe kamenných chrámov.¹

Obr. 1 – Fuldské letopisy²

¹ Dostupné z: [https://sk.wikipedia.org/wiki/Sv%C3%A4topluk_I._\(Ve%C4%Bek%C3%A1_Morava\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Sv%C3%A4topluk_I._(Ve%C4%Bek%C3%A1_Morava))

² https://sk.wikipedia.org/wiki/Fuldske%C3%A9_letopisy

1.1 Rastislavova zrada

V roku 870 sa Svätopluk dostal do sporu so svojím strýkom Rastislavom, lebo začal mať vlastné mocenské záujmy, a tak sa dal pod ochranu kráľa Karolmana. Z toho dôvodu sa Rastislav veľmi nahneval a dal príkaz zahrdúsiť Svätopluka na hostine. Na Rastislavovo nešťastie bol Svätopluk varovaný niekým kto sa o sprisahaní dozvedel, a tak sa vyhol plánovanej smrti. Keď sa Rastislav dozvedel, že jeho zámer bol odhalený a prezradený, prenasledoval Svätopluka so svojou družinou so zámerom zajať ho. Skončilo sa to ale zajatím Rastislava a jeho nasledovným vydaním Karolmanovi. Karolman sa dostal do kráľovstva bez toho, aby narazil na odpor a ukradol kráľovský poklad.³

1.2 Dosiahnutie moci

Svätopluk sa teraz snažil stať vládcom aj časti Moravy kde vládol Rastislav. Kvôli tomu v roku 871 Karolman obvinil Svätopluka zo zrady a uväznil ho. Neskôr na Morave vypuklo Veľkomoravské povstanie s cieľom vyhnáť franských markgrófov Viliama a Engelšalka. Na čele tohto povstania bol Moravanmi dosadený kňaz Slavomír z rodu Mojmirovcov. Aby Karolman potlačil toto povstanie postavil Svätopluka na čelo franského vojska s nádejou, že s poznatkami miestnych pomerov to pôjde ľahko a zároveň, aby sa sám zmocnil trónu pod franskou zvrchovanosťou. Svätopluk však mal iné plány, a keď sa dostal do starého mesta Rastislava, spojil sa so Slavomírom a rozdrvil nič netušiace franské vojsko. Svätopluk sa svojím víťazstvom stal vládcom Veľkej Moravy, a taktiež to znamenalo definitívny koniec akejkoľvek východofranskej nadvlády vo Veľkej Morave.⁴

³ Dostupné z: <https://stramag.sk/svatopluk-vizionar-bojovnik-a-zradca/>

⁴ Dostupné z: <https://matica.sk/knieza-ci-kral-svatopluk-a-slovenske-dejiny/>

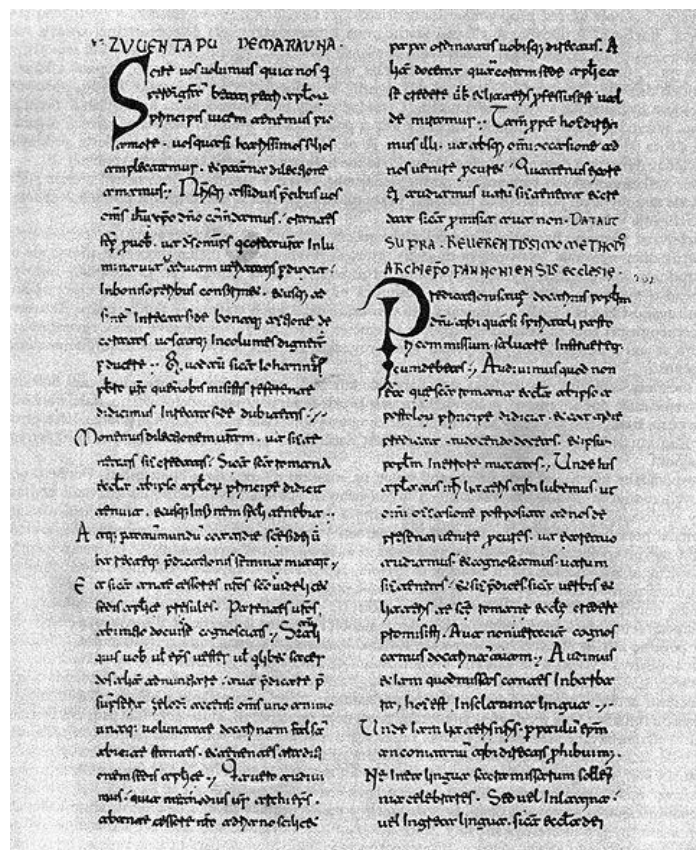
2 NA TRÓNE

V máji roku 872 poslal Ľudovít II. Nemec proti Moravanom Sasov, ktorý utrpeli ďalšiu porážku. Keď boli poslaní na pomoc Karolmanovmu vojsku proti Moravanom biskup Arno a opát kláštora Sigibert stratili veľké množstvo ľudí. Zatiaľ čo Karolman pustošil územie Moravy Svätopluk vyslal vojsko a prepadol 6000 Bavorov. Niektorých dal utopiť v rieke a niektorých zajal. Svojím víťazstvom si Svätopluk uvoľnil ruky na expanziu pod zámienkou šírenia kresťanstva a budovania ríše, preto v roku 874 Svätoplukov vyslanec Ján z Benátok dohodol vo Forchheime uzavretie mieru s Karolmanom. Na zásah pápeža Jána VIII. bol Ľudovít II. Nemec donútený prepustiť arcibiskupa Metóda zo zajatia a poslal ho k Svätoplukovi. Ten spolu s Moravanmi prijal Metóda a zveril mu do správy všetky kostoly a duchovenstvo vo všetkých mestách.⁵

2.1 KRÁĽOM

V júni roku 880 bol Svätopluk na vlastnú žiadosť pápežom Jánom VIII. listinou "Industriae tuae" prijatý s celou krajinou a celým ľudom pod patronát Ríma a pápežov, t. j. v tom čase najvyššej autority nadradenej obom ríšam.

³ *Panovníci a prezidenti na území Slovenska, 1.PB-press, Bratislava 1997, s. 8*

Obr. 2 – listina Industriæ tuæ⁶

Pasáž o prechode iných svetských panovníkov odmieta všetky tvrdenia franskej či inej strany. Pápežskou bulou "Industriæ tuæ" z roku 880 bol Metod potvrdený ako arcibiskup a bolo potvrdené privilégium jeho arcibiskupstva zriadeného na Morave. Wiching sa stal nitrianskym biskupom. Bulou "Industriæ tuæ" bola Veľká Morava vyhlásená za léno Svätej stolice, čím získala rovnaké postavenie ako Východofranská ríša.⁷ Svätopluk tak v roku 880 získal pápežský patronát "divina gratia" (z božej milosti), čo bol vlastne prvý primát medzi slovanským štátom a Rímom (keď podobný akt medzi Bulharskom a Rímom padol), zdôraznený označením Svätopluka titulom "unicus filius", ktorý bol vyhradený pre cisárov, alebo sa používal na označenie kandidátov na cisára. Možno preto sa v perzskej kronike "Krajiny sveta" Svätopluk štyrikrát spomína s titulom cisára. Počas rozporov vo Franskej ríši, ktorá v tom čase nemala cisára, predstavovalo Svätoplukovo kráľovstvo pre pápežstvo

⁴ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Letter_svatopluk.jpg

⁷ https://is.muni.cz/el/1422/jaro2015/MP201Zk/um/web/doc/stredovek/Papezska_bulla_Industriæ_Tuæ_880.pdf

najsilnejší štátny útvar západorímskeho univerza a protiváhu v jeho zámeroch a politike voči franskému panstvu v Európe. Kronika Reginona z Prümu sa k povýšeniu Svätopluka na kráľa vracia v správe o 10 rokov neskôr v roku 890 v súvislosti s niekdajším krstom Arnulfovho nemanželského syna Svätopluka. Privilégium pápeža Jána VIII. bolo potvrdené listom pápeža Štefana VI. "Svätoplukovi, kráľovi Slovanov" zo septembra 885. Zdôrazňuje sa teokratický pôvod vládnej moci. Významné je aj oslovenie Svätopluka ako kráľa z hľadiska rímskej hierarchie. V roku 885 s potvrdením rímskej kúrie o patronáte a patronátnom práve "nulla terrarum obsistente intercapedine" bol súčasne označovaný za kráľa so zdôraznením, že v rukách bohov "sunt omnia iura regnorum (všetky práva kráľov sú)". Na rozdiel od Fuldských kroník, ktorých označenie Svätopluka ako vojvodu (dux) je prejavom ich tendenčnosti, Regino z Prümu používa adekvátne označenie kráľ (rex), ktoré zodpovedá osloveniu rímskej kúrie v roku 885.⁸ Svätopluka ako moravského kráľa titulujú kroniky ako napríklad: Kronika Dalimilova, Aeneas Sylvius Piccolomini Historia Bohemica (Dejiny Čiech od Aeneasa Sylvia Piccolominiho).

Obr. 3 – Svätopluk bojuje s rytierom – zlomok z Dalimilovej kroniky⁹

⁸ <https://slovenskeslovo.sk/historia/141-kral-svatopluk>

⁹ <https://dennikn.sk/98544/serial-dennika-n-kedy-sa-zo-starych-slovakov-stali-slovaci/>

Moravský kráľ Svätopluk I. bol v tom čase najmocnejší a ako cisár mal najrozsiahlejšie kráľovstvo, rozšírením svojho moravského kráľovstva na rozsiahlu tzv. Veľkomoravskú ríšu sa stal aj kráľom veľkej časti Slovanov v strednej Európe - Vislanov, Slezanov, Čechov, Polabských Srbov a Panónskych Slovanov. Vonkajšie aktivity moravskej cirkvi boli v súlade s rímskou zahraničnou orientáciou moravského štátu a okrem dočasnej mierovej politiky voči Franskej ríši pravdepodobne súviseli aj s ďalšími Svätoplukovými mocenskými ambíciami.¹⁰

⁶⁰ JÁN DEKAN, 1976: *Veľká Morava – Doba a umenie*, Bratislava TATRAN, s. 166

3 POLITIKA

V zime začiatkom roka 882 synovia bývalých markgrófov Viliama a Engelšalka I. z Hornej Panónie, niekdajších okupantov Moravy, ktorí v roku 871 padli v boji proti Moravanom na Morave, zosadili Svätoplukovho spojenca Aribona z funkcie správcu franského pohraničia Východnej Marky. Na jar toho istého roku Vilémovci vyhнали Aribona z Východnej Marky. Svätopluk, viazaný zmluvou s Aribonom, vtrhol v lete 882 ako spojenec východofranského panovníka Karola III. do Východnej Marky, vyhnal Vilémovcov a vrátil župu Aribonovi. V tom istom roku Svätopluk zajal na severnej strane Dunaja Verinhara a prostredného z troch Engelšalkových synov a kruto sa pomstil potomkom tých, ktorí Svätoplukovi a Moravanom ublížili, najmä v roku 871. Kruto zmrzačil Verinhara a Vecila a spálil všetok ich majetok. Keďže Viliamovci nemohli od Karola III. očakávať nič dobré, spojili sa s vojskami Arnulfa Korutánskeho. Arnulfovi vazali uzavreli spojenectvo s Bulharmi proti Svätoplukovi. Bulhari sa zmocnili niektorých Svätoplukom dobytých území v dnešnom východnom Maďarsku. Keď sa Svätopluk dozvedel, že Vilémovci sa spojili s Arnulfom a uchýlili sa pod jeho ochranu, varoval Arnulfa, že nebude tolerovať jeho podporu Svätoplukových nepriateľov, a žiadal, aby Arnulf Vilémovcov vyhnal. Arnulf odmietol. Pavol tak v roku 883 zhromaždil veľké vojsko, vtrhol do západnej časti Panónie, rozvrátil veľkú časť územia a vrátil sa nedotknutý. V roku 884 Svätopluk opäť vtrhol do Panónie s obrovským vojskom, aby rozvrátil to, čo ešte zostalo. V tejto kampani mal takú veľkú armádu, že v jednom momente išiel od východu do západu slnka. S týmto vojskom plienil Arnulfovo kráľovstvo 12 dní a potom sa úspešne vrátil. Potom poslal časť svojho vojska za Dunaj. Keď starší synovia Viliama a Engelšaka I., Megingoz a Papo, boli spolu s Panóniou porazení, pri úteku sa utopili v rieke Raba. Biskup Volfer bol zabitý. Brat grófa Bertolda bol zajatý spolu s mnohými ďalšími. Svätopluk následne vyhnal Bulharov a podarilo sa mu pripojiť celú Panóniu k Veľkomoravskej ríši. Tento krok si nechal potvrdiť Karol III. dohodou vo Viedenskom lese na Komianskom vrchu pri rieke Tulln v roku 884. Karol III. tiež predĺžil mierovú zmluvu s Veľkomoravskou ríšou a Svätoplukovo postavenie sa posilnilo. V roku 885 sa Svätopluk zmieril s Arnulfom. V roku 885 bola uzavretá mierová

zmluva medzi moravským kráľom Svätoplukom a bavorským kráľom Arnulfom na rakúskych hraniciach Bavorska. Svätopluk sa oženil s Arnulfovou sestrou Gizelou a pokrstil Arnulfovho nemanželského syna Svätopluka. Okolo 22. marca 890 kráľ Arnulf tiahol do Panónie a na mieste zvanom Omuntesberg sa konal generálny zjazd s kráľom Svätoplukom. Svätopluk konal v záujme pápeža a mal Arnulfa presvedčiť, aby navštívil Rím a pripojil k jeho správe Talianske kráľovstvo, ktoré si uzurpovali "zlí kresťania a dotieraví pohania". Arnulf sa síce zdráhal, ale nevyhovel, pretože bol zaneprázdnený rôznymi spormi vo svojom kráľovstve. Arnulf oficiálne odstúpil Čechy Svätoplukovi, keďže ho s ním spájali rodinné väzby. Tým však pomohol Svätoplukovi vymaniť Čechy spod franského vplyvu. To vyvolalo rozruch a Arnulf reagoval nečakaným vpádom na Moravu, kde vyplienil všetko, čo nebolo chránené. V roku 891 Arnulf poslal k Moravanom svojich vyslancov, aby obnovili mier. Jedným z vyslancov bol aj biskup Wiching, ktorý musel opustiť Moravu kvôli novým bojom so Svätoplukom. V roku 892 však Svätopluk ignoroval Arnulfovo ťaženie na východ a Arnulf sa v Hengstfelde pri Grazi stretol s chorvátskym vojvodom Braslavom, a začal pripravovať plán na vpád na Moravu. Na pomoc si pozval Frankov, Bavorov a Alamanov, a keďže Svätopluka nedokázal poraziť, odstránil zátarasy brániace vpádu Uhrov a dokonca pozval uhorskú výpravu, aby vtrhla do Dácie za Tisou, ktorá bola Svätoplukovi poslušná, a štyri júnové týždne pustošila krajinu.¹¹

¹¹ <http://www.morava.maweb.eu/index.php?cesta=svatopluk>

4 SMŤ A Miesto POCHOVANIA

Svätopluk zomrel v roku 894. Jeho smrť sa zmieňuje v dvoch písomných prameňoch Reginovej kronike a Fuldských letopisoch. Po jeho smrti sa stal panovníkom jeho prvorodený syn Mojmír II. Presné miesto Svätopluka nie je známe, ale v určitých kronikách sa spomína, že Svätopluk zomrel v Nitre na Zobore.¹²

⁸² [https://sk.wikipedia.org/wiki/Sv%C3%A4topluk_I._\(Ve%C4%Bek%C3%A1_Morava\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Sv%C3%A4topluk_I._(Ve%C4%Bek%C3%A1_Morava))

5 ZÁVER

Na Veľkej Morave vládlo niekoľko panovníkov, ale ani jeden z nich nedokázal toho toľko, ako Svätopluk I. Bol to vládca múdry a rozvážny.

Už pred tým než sa stal právoplatným panovníkom Veľkej Moravy preukazoval veľké hodnoty. Stal sa nie len Nitrianskym kniežaťom, ale aj spoluvládcom svojho strýka Rastislava predchádzajúcim panovníkom Moravy. Mal ale vlastné záujmy aby sa dostal k vláde, ktoré mu chcel jeho strýko prekaziť a v procese tohto sporu medzi nimi skončil Rastislav vydaný Karolmanovi a Svätopluk uväznený.

Po oslobodení z väzenia sa Svätopluk vlastnou snahou stal oficiálnym vládcom Veľkej Moravy. Uzavrel mier s Karolmanom. Stal sa zároveň vládcom viacerých území.

Neskôr mal spory s Vilémovcami a aj s ich spojencom bavorským kráľom Arnulfom. Prebiehala dlhšia vojna, ktorá sa ale skončila uzavretím mieru medzi Svätoplukom a Arnulfom a následným oženením sa s Arnulfovou sestrou Gizelou. Tým si získal aj Čechy a upevnil si aj svoju moc.

Po jeho smrti sa na čelo Veľkej Moravy dostal jeho prvorodený syn Mojmír II., za ktorého vlády sa Veľká Morava rozpadla.

Verím, že Vás čítanie tejto práce zaujalo a splnila cieľ svojej práce priblížiť vládu Svätopluka I.

POUŽITÁ LITERATÚRA A MATERIÁLY

DEKAN, J., 1976: Veľká Morava – Doba a umenie

ALENA, B. – JÚLIUS, B. – IVAN, M. – DUŠAN, Š., 1997: Panovníci a prezidenti na území Slovenska

Internetové zdroje:

<https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Olostiak7/subor/Lisy.pdf>

[https://sk.wikipedia.org/wiki/Sv%C3%A4topluk_I._\(Ve%C4%Bek%C3%A1_Morava\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Sv%C3%A4topluk_I._(Ve%C4%Bek%C3%A1_Morava))

<https://referaty.aktuality.sk/velka-morava/referat-27224>

<https://www.ukm.ff.ukf.sk/stredoveka-europa/2020/04/29/vlada-svatopluka-i/>

<https://matica.sk/knieza-ci-kral-svatopluk-a-slovenske-dejiny/>

https://is.muni.cz/el/1422/jaro2015/MP201Zk/um/web/doc/stredovek/Papezska_bulla_Industriae_Tuae_880.pdf